

M.A. 3rd Semester Examination, 2018

SANSKRIT

PAPER—SAN-303

Full Marks : 40

Time : 2 hours

The figures in the right-hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

Illustrate the answers wherever necessary

सर्वे प्रश्नाः सुरगिरा नागर्या समाधेयाः

1. अधोलिखितयोः कश्चिदेकः प्रश्नः समाधेयः— 10

(क) किं नाम अनुमानम् ? अनुमितौ व्याप्तिः का ? हिंसात्वा-
धर्मसाधनत्वयोर्मध्ये व्याप्तिरस्ति न वा ? द्वितीयधूमज्ञानं
कथं नाग्निमनुभापयितुं शक्नोति ? विचार्यताम् ।

(ख) निःश्रेयसाधिगमे नैयायिकैः कति पदार्थाः स्वीकृताः ?
तत्राद्यस्य लक्षणं निरूप्य “अनधिगतार्थगन्तु प्रमाणम्” —
इति लक्षणस्य याथार्थ्यमस्ति न वेति विचार्यताम् ।

2. अधोलिखितयोः कश्चिदेकः प्रश्नः समाधेयः— 10

(क) सांख्यशास्त्रजिज्ञासा कथं जायते ?— कारिकोल्लेखपुरः
सरमालोच्यताम् ।

(ख) असदकरणादिति कारिकां प्रपूर्य सांख्यमतवादो विचार्यताम् ।

3. यथेच्छं प्रश्नत्रयं समाधेयम्— 2×3

(क) न्यायसूत्रस्य कतिधा प्रवृत्तिः, तत्र उद्देशलक्षणं किम् ।

(ख) सोदाहरणं समवायिकारणलक्षणं निरूप्यताम् ।

(ग) व्यापारलक्षणं निरूप्यताम् ।

(घ) सन्निकर्षः कतिविधः ? के च ते ?

(ङ) अन्वयव्यतिरेकिहेतोः कति रूपाणि ? कानि च तानि ?

4. यथेच्छं प्रश्नत्रयं समाधेयम्— 2×3

(क) सांख्यमते आध्यात्मिकं दुःखं किम् ?

(ख) सांख्यमते कति प्रकृतिविकृतयः ? काश्च ताः ?

(ग) व्यक्ताव्यक्तज्ञ — इत्यनेन केषां बोधः ?

(घ) सांख्यतत्त्वकौमुदीति टीका केन विरचिता ?

(3)

(ड) सांख्यमते कति प्रमाणानि ? कानि च तानि ? तत्र प्रत्यलक्षणं किम् ?

5. व्याख्यायताम् —

(क) “सन्निकर्षः साक्षात्कारिप्रमाहेतुः” ।

8

अथवा

(ख) सौक्ष्म्यात्तदनुपलब्धिर्नाभावात् कार्यतस्तदुपलब्धेः ।
महदादि तच्च कार्यं प्रकृतिसरूपं विरूपं च ॥